

Lukáš Dolanský

**BARVY
MÉHO
LONDÝNA**

Argo

Lukáš Dolanský
Barvy mého Londýna

Přebal s použitím fotografie z archivu autora
navrhl a graficky upravil Martin Radimecký.

Fotografie Lukáš Dolanský.

Jazykový redaktor Jiří Popiolek.

Korektury Tereza Janků.

Odpovědná redaktorka Markéta Šnoblová Nová.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Vydalo nakladatelství Argo, Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

www.argo.cz, roku 2025 jako svou 5980. publikaci.

Sazba Martin Radimecký.

Vytiskla tiskárna Protisk.

Vydání první.

ISBN 978-80-257-4878-7

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas

Sklad: V Zahradě 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387

E-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit

v přátelském internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

Úvod

Září toho roku bylo až nezvykle deštivé. I na londýnské poměry.

Muž, který seděl na balkoně luxusního apartmá v šestém patře hotelu Savoy, si ale takové počasí užíval. Pozoroval mlhu tetelící se nad řekou Temží. Před sebou malířský stojan a v ruce štětec. Zářivé barvy přenášel přímo na plátno. Pod jeho rukama vytvářely snovou atmosféru.

Tím malířem byl Francouz Claude Monet. Třetí nejdeštivější měsíc roku 1899 si vybral záměrně. Pro běžné obyvatele představovala tahle doba vlezlého vlhka a tradiční štiplavé mlhy jen období sazemi prosyceného všudypřítomného smogu. Ne však pro Moneta. V jeho očích byla kouzlem. Krajkovou oponou, skrz níž světlo rozehrávalo barevnou paletu celého města. Jako když světlo prostupuje vitrážemi v katedrále.

Snažil se zachytit čas.

Londýn měl pro Moneta svoje barvy.

Špinavá londýnská mlha je dnes už minulostí. Přestalo se tu topit uhlím a továrny se odstěhovaly za město. Barvy přesto zůstaly.

Každý je ovšem dnes vidí jinak.

Po svém.

I já je poznal. Skrze události, které jsem v Londýně zažil. Symbolizovaly mi jednotlivé příhody a zážitky. Jednotlivé části mého pobytu. Ať to bylo černé sukno, které zahalilo město během pohřbu královny Alžběty II. Nebo když do ulic vyrazily zlaté kočáry a pozlacená pompa korunovace jejího syna a nástupce

Karla III. Viděl jsem i třpytivé odlesky jantarové barvy místního piva i whisky, nemohl jsem si nevšimnout modrých domovních vzpomínek odkazujících na slavné osobnosti, natožpak zažloutlých artefaktů v londýnských muzeích.

Prostě barvy celého toho velkolepého města.

Rozhodně netvrdím, že jsem znalcem Londýna. Že snad vím o každém koutě, že tuším, jak to tady všechno funguje, nebo dokonce proč.

Snažil jsem se pouze o jediné. Mít otevřené oči. Objevit toho co nejvíc, dozvědět se a poznat, co se dalo z tohoto zvláštního a unikátního města.

Stal jsem se pozorovatelem. Což byl koneckonců důvod, proč jsem do Británie přijel. Byl jsem reportér a dopisovatel. Zaznamenával jsem události, momenty, pocity a zážitky. Všechno jsem to pak zhmotňoval v reportážích na televizní obrazovce.

Jenže do krátké reportáže se nevejde všechno. Především v ní může chybět to nejzajímavější – pozadí vzniku takového krátkého příběhu. Tedy to, co divák za normálních okolností nemá možnost nikdy vidět.

Zážitky z různých událostí jsem si proto v hlavě začal řadit podle barev. Abych je nezapomněl. A když se mi přesto pomalu v mysli vytrácely, pro jistotu jsem si je sepisoval.

A tady jsou.

Všechny dohromady v této knížce.

Pozadí zajímavých událostí, co se mi líbilo, co jsem měl rád.

A co jsme tady prožívali společně celá rodina.

Monet v britské metropoli namaloval cyklus celkem sedmatřiceti pohledů přes Temži. Plánoval, že po dokončení je jednou všechny do Anglie přiveze. A uspořádá velkolepou výstavu. Takový barevný obdiv tomuto městu. Udělal ale chybu. Obrazy nejdříve vystavil v Paříži. A dychtiví zájemci mu kresby okamžitě vykoupili.

Nezbylo mu nic.

Nic, co by mohl v Londýně vystavit. Prosil nové majitele alespoň o zápůjčku, ti ale odmítli.

Své barvy Londýna tak už Monet pohromadě nikdy neviděl.

Já jsem si svoje barvy pojistil.

Mám je stále pohromadě.

Všechny společně.

Právě tady.

Tohle jsou *Barvy mého Londýna*.

ČERNÁ

aneb Královské loučení

Den, kdy nad monarchií vyšla duha a zapadlo slunce

Bylo to zvláštní až mystické znamení.

Krátce před šestou hodinou večer přestalo pršet a šedivá obloha se začala pomalu protrhávat.

Nad Londýnem se rozprostřela téměř dokonalá duha.

Často jsem pak na ten okamžik vzpomínal.

Tou dobou už před Buckinghamským palácem netrpělivě postávaly televizní štáby z celého světa. Nikdo to neříkal nahlas, ale všichni věděli, na co se čeká. Britské královně se přitížilo.

„Po dalším vyšetření dnes ráno se královnini lékaři obávají o zdraví Jejího Veličenstva. Doporučili proto, aby zůstala pod lékařským dohledem.“

Stručné, jasné prohlášení z osmého září. Členové královské rodiny se narychlo sjížděli do skotského zámku v Balmoralu, pět set mil od centra britského impéria. Právě tam královna posledních několik týdnů odpočívala. Bylo jí devadesát šest let.

Novináři teď stáli v jednom velkém zlověstném kruhu kolem Buckinghamského paláce a čekali na svůj okamžik. Přestože tenhle palác v centru metropole byl prázdný. To ale nebylo důležité. Londýn je symbolem monarchie. A *Buckinghamský palác* oficiálním sídlem britského panovníka. Skoro dvě stě let slouží jako oficiální rezidence. Nebo spíš největší a nejluxusnější pracovna na světě.

Právě tady, před královským „home office“, zabraly největší světové televizní stanice nejlepší místa. Desítky techniků, kameramanů, produkčních, reportérů a přenosových vozů. Čím bohatší stanice, tím lepší místo s výhledem na palác. Víc lidí a lepší vybavení. Stany proti dešti a větru, maskérny a zázemí pro osazenstvo. Každý centimetr se počítal. Všichni čekali, až budou moci říct, že „jsou právě u toho“.

I my jsme tam stáli.

Krčili jsme se s kameramanem u postranního vchodu do Green Parku, u takzvané Kanadské brány. Bez stanu, bez techniků, bez zázemí. S vypadávajícím telefonním signálem, což nám docela komplikovalo živé vysílání.

„Neboj, dnes večer to ještě neohlásí, určitě budou čekat na ráno. Tak se to dělá vždycky.“ Rada editora sedícího v klidu a teple v pražském televizním „velíně“ na Kavčích horách, tisíc kilometrů daleko. Jak se mýlil, se mělo ukázat za méně než několik desítek minut.

Výlet načerno

V Londýně jsem byl teprve jedenáct dní.

Přistál jsem s deseti kufry na největším londýnském letišti. Se ženou Lenkou a třemi dětmi: Kryštofem, Bárou a Matějem.

Všichni ovšem bez víza.

Britské úřady po brexitu víza sice hrdě zavedly, ale nestíhaly je vydávat. Místo slibovaných tří týdnů jim to trvalo čtyři měsíce.

Každý den jsem nervózně kontroloval e-mail a stále nic.

Jenže bez víza není člověk nic. Nemůže ani pracovat, ani bydlet. Tedy pracovat může, ale načerno. A i byt se dá pronajmout. Ovšem už vás nepustí dovnitř.

Přesně tohle se stalo nám.

Od úzkého řadového domku na západním okraji Londýna, kam mezitím stěhováci z Bruselu převezli osmdesát krabic s veškerým

majetkem celé rodiny včetně oblečení, nám realitka prostě odmítla dát klíče.

„Až dostanete víza, budou klíče. Taková jsou pravidla,“ krčil rameny usměvavý realitní agent. Tedy usměvavý. Pouze do chvíle, kdy zjistil, že mu budeme komplikovat život. Tím, že stále ještě nemáme povolení k pobytu.

I proto se nakonec odmlčel a na naše zoufalé telefonáty raději přestal reagovat. Všechny stížnosti od té doby padaly na stůl mnohem méně usměvavé sekretářky.

Měsíc jsme tak seděli v Praze. S několika kusy oblečení, které jsme prali stále dokolečka. Zatímco v domě v daleké Británii se prášilo na krabice s veškerým naším majetkem. V domě, do kterého nás nechťeli pustit.

Po pár týdnech bylo jasné, že v tom evidentně nejsme sami. V místních novinách se postupně objevovaly příběhy lidí, kteří – stejně jako my – měsíce neúspěšně čekali na razítko. Začínal z toho být celobritský problém. A ne přímo u takových, jako jsem byl já. Novináři nikoho netrápí. Problém to byl u zdravotníků a sociálních pracovníků. Na ty zoufale čekaly desítky nemocnic. A pokud by nedorazili, britské zdravotnictví by se dřív nebo později zhroutilo.

„Našli jsme řešení,“ zavolal mi najednou sám od sebe vítězoslavně náš realitní makléř.

„Pokud vás pustí do země, tak vám dáme klíče.“

Ukázka, jak si umýt ruce na britský způsob.

Několik dní poté jsme tak s celou rodinou stáli ve frontě před pasovou kontrolou na letišti Heathrow. Na vysoké židličky za ohrádkou z plexiskla seděl přísný úředník v uniformě a něco soustředěně Źukal do počítače.

Přemýšlel jsem, co mu mám říct. Jestli si něco vymyslet. Třeba že jedu na dlouhou dovolenou. Pět lidí, tři vozíky za mnou, ze kterých přetékalY kufry. To nevypadalo příliš důvěryhodně.

„Jedu do Londýna pracovat jako novinář a rodina jede se mnou,“ vysoukal jsem ze sebe nakonec polohlasem.

U vedlejšího okénka se právě podobná rodina, která evidentně dorazila z Indie, velice nahlas o něčem dohadovala se stejně přísným

policistou. Byla jen otázka času, kdy se podobná scéna začne odehrávat i u našeho okénka.

Jenže u toho bylo ticho.

Takové to nepříjemné ticho. Nekonečné vteřiny, které se v podobných situacích dokážou táhnout hodiny. Zvláštní úkaz, zpomalení toku času.

Úředník stále něco ťukal do počítače.

Pozoroval jsem špičky svých bot a začínal být nervózní.

Když tu do ticha zazněla tři slova, která jsem nečekal. Zpoza našeho okénka.

„Díky, můžete jít.“

Podíval jsem se na něj.

Pohled ani neopětoval.

Jen prostrčil pasy škvírou v plexiskle a mávl rukou za sebe.

Evidentně mě celou dobu vůbec neposlouchal.

Tak a teď tu stojím.

Dívám se do kamery před zdobenou bránou symbolu britské monarchie a v živém vysílání slyším do ucha slova moderátorky Marcely Augustové.

Ještě před několika minutami jsem v Událostech popisoval, že zatím je vše při starém. Že situace sice není dobrá, ale lékaři *pouze* doporučují, aby královna zůstala pod dohledem. Místní televize ale věděly své. BBC už třeba přerušila veškeré vysílání a několik hodin dávala speciální pořad o zdraví britské panovnice.

Jinak zatím klid, pokud možno.

„Palác dříve mluvil například o problémech s mobilitou, tentokrát ovšem mluví už pouze o špatném zdraví,“ dodával jsem si odvalu.

Doma bylo všechno oblečení stále ještě zabalené v krabicích, děti ani neměly místo ve školách. Já na sobě jedinou košili, kterou jsem odněkud ráno vydoloval.

* * *

A pak to přišlo.

Ta chvíle, kdy se můj pražský editor ukázal jako špatný prorok.

Tiskové agentury začaly chrlít bleskové zprávy s prioritou číslo jedna. Zprávy, které byly – jak tomu v takových případech bývá – pečlivě dopředu přichystané.

„Ted’ se tedy vracíme do Londýna za Lukášem Dolanským, máš slovo...“

„Hezký večer, já mohu potvrdit informaci, která už zazněla ve vysílání Událostí České televize. Tedy že – skutečně – britská královna Alžběta II. zemřela.“

Atmosféra, která pak před palácem panovala, se dnes už těžko popisuje.

Nejzvláštnější ze všeho bylo – to ticho.

Dav lidí před palácem začal houstnout. Neustále přicházeli další a další. Všichni ale v naprostém tichu. V takovém až nábožném klidu. Většina lidí s očima přilepenýma k mobilním telefonům, kde hltali poslední zprávy. Někteří i v slzách. Všichni ale naprosto tiše. Před bránou se začaly objevovat první květiny. V následujících dnech jich budou ještě statisíce, miliony.

To ticho bylo symbolické. Najednou se totiž rozhostilo úplně všude. Nejen v onen historický večer, ale i ve dnech následujících. V obchodech přestala hrát hudba. I ulice se ztišily. Hektický Londýn byl najednou klidný a vážný. Radovat se, smát se, halekat nebo pokřikovat, to všechno se neslušelo. Ticho jako poklona panovníci.

Černá barva ovládla město. Televizní kanály přestaly vysílat zábavné pořady. Černě oblečení moderátoři zvážněli. Elektronické reklamní billboardy podél silnic potemněly. Křiklavě barevné nabídky všemožného zboží na nich vystřídal decentní černobílý portrét panovnice. A nad palácem zavlál symbol toho všeho ve ztělesněné podobě. Symbol, který jasně oznamoval, co se stalo.

Vlajka na půli žerdi.

Stejně jako duha.

Mystický symbol.

Rychlá královská rota

Dav novinářů před palácem hučel jako velký úl. Zpráva, na kterou se čekalo, která ležela připravená ve všech světových redakcích – vystřelila do celého světa.

Čekání před palácem se vyplatilo.

Mimochodem, když jsme u toho, co se vyplatí, známé pořekadlo, že „za všechno se platí“, platí v Británii opravdu dvojnásobně. Tedy aspoň pro novináře, a rozhodně v této době.

Chcete natáčet u Buckinghamského paláce? Povolení za sto čtyřicet liber.

Před Westminsterským opatstvím? Povolení.

Před tržnicí Covent Garden? Povolení.

Natočili jste si právě bílé skály v Doveru? Tak to bude povolení a poplatek tři sta liber.

Na ulici před Downing Street 10? Ukažte průkaz.

Pracovat jako novinář? Členství v asociaci, zaplacené poplatky sto osmdesát liber a povolení.

„Můžete mi ukázat povolení, tohle je soukromé náměstí...“ Kolikrát jsem to v Londýně slyšel. „Tady natáčet nemůžete. Na protějším chodníku? Možná, zeptejte se tam, ten už nám nepatří.“

Povolení na povolení. Povolení na všechno.

Když pak přijde událost, jako je úmrtí panovníka, královský pohřeb a korunovace, bez správného průkazu se člověk nepohne.

V následujících hodinách se do Londýna sjely snad všechny redakce z celého světa. Tedy přesněji řečeno: zbytek těch, které tam ještě nebyly. Asociace zahraničních novinářů, jež zahraničním žurnalistům vydává oficiální modré průkazky se žlutým pruhem „PRESS“, zkolabovala pod návalem žádostí o krátkodobé členství. Bylo jich tolik, že se z toho asociace až do královského pohřbu nevzpamatovala.

Policie tak po několika dnech raději přestala reportéry kontrolovat a oficiálně zrušila nařízení, že každý musí mít u sebe průkaz nebo povolení ke vstupu do královských zahrad.

Už to nemělo smysl.

Během svého působení v Bruselu jsem zažil různé světové události. Volby, summity EU, jednání státníků, návštěvy amerických prezidentů. Třeba na tiskové konferenci Donalda Trumpa na summitu NATO v roce 2018 bylo tolik novinářů, že ji raději uspořádali v budově připomínající hangár.

Nic z toho se ale nedalo srovnat s Londýnem v září 2022. S úmrtím britské panovnice.

Zlomový moment v moderní britské historii. Vždyť několik generací Britů nezažilo v čele státu nikoho jiného. Na skon panovnice se tak britská média pečlivě připravovala. A zlomový moment to byl i pro každého, kdo chtěl být u toho.

Platilo to především pro oficiální královské zpravodaje. Takového „palácového“ reportéra má ve Spojeném království jen úzce vybraný a omezený počet médií. Hlavní rolí takového žurnalisty je – na rovinu řečeno – spolupracovat s královským dvorem.

Té skupině se přezdívá „královská rota“ a existuje od sedmdesátých let. Přístup do exkluzivního kroužku mají jen vybraní žurnalisté. Je to přitom sdružení neoficiální, spíše neformální spolek. Složený ze zástupců pouze několika televizních stanic, několika tiskových agentur a nemnoha tištěných deníků. Přesněji sedmi: The Daily Express, The Daily Mail, The Daily Mirror, The Evening Standard, The Telegraph, The Times a konečně The Sun.

A už nikoho jiného.

Jenom vybraní reportéři těchto médií dostávají pozvánky na akce organizované královským párem. Jen ti smí být u královských událostí. Jejich úkolem je nestranně předávat informace, ovšem také podporovat zájem veřejnosti o královskou rodinu. Tedy psát, jak si panovnická rodina přeje. A ještě jednu povinnost mají: podle tradice musí svoje informace, fotografie a nahrávky zdarma postupovat všem ostatním.

Takový systém je výhodný hlavně pro palác. Se vznikem roty se omezil počet novinářů na oficiálních akcích. Ale hlavně měla rodina nad novináři konečně kontrolu.

„Měl jsem po krk královské roty, jednotlivců i celého systému, jenž představoval větší přežitek než povoz tažený koňmi,“ stěžoval si třeba princ Harry ve své kontroverzní knize *Náhradník*.

„Rota vznikla přibližně před čtyřiceti lety s cílem dodávat britskému tisku a reportérům nejčerstvější informace o královské rodině a nestála ani za zlámanou grešli. Rota znemožňovala existenci zdravé konkurence, podporovala jánabráchismus a přizivovala v omezené bandě pisálků pocit, že jsou něco víc,“ dodal princ Harry, který sám vedl úporný boj s bulvárními deníky. Sám měl o „královské rotě“ poměrně jasno.

Jenže královnin pohřeb nebyl jen britským tématem. Stal se celosvětovou událostí číslo jedna. Někdy mi přišlo, že redakce v některých zemích – Česko nevyjímaje – se chovaly, jako by pohřbívaly vlastního panovníka. Byla v tom asi ta barevnost, pompa a ceremonie, kterou obrazovky a čtenáři milují. Takový „povolený bulvár“. Vždyť panovnice je přece také hlavou státu.

Od pohřbu princezny Diany nebylo v Británii asi nic, co by sneslo srovnání. Pohřeb panovnice Alžběty přilákal do města tolik turistů jako nikdy předtím. Podle odhadů jich byl dohromady milion.

Akreditovaných žurnalistů pak bylo šest tisíc. Těch neakreditovaných dokonce až deset tisíc. A tak se brzy nenašel kousíček místa, prostoru, chodníku, ulice, proužku zeleně, kde by nestál televizní štáb. Vysílalo se odevšad. Z refýží, chodníků, parčíků, autobusových zastávek. Štáby se motaly mezi nekonečným proudem turistů. Každý to chtěl zažít, být u toho. Jedním z nejoblíbenějších míst byl parčík na pravém břehu Temže, přes řeku ve čtvrti zvané Lambeth. Je odtud ideální výhled na britský parlament. Kulisa k nezaplacení. Docela rychle tu vyrostlo celé stanové mediální městečko.

Před Westminsterským opatstvím ti šťastnější dokonce zabrali úzký prostor pod lešením. Což se nakonec ukázalo jako velká výhra. V následujících deštivých dnech, kdy všichni ostatní nejen v Lambethu mokli, těmhle několika šťastlivcům nepršelo do kamer.

Přilehlé kavárny se rychle proměnily v provizorní kanceláře, odkud se konzultovalo s domácími redakcemi, a z kavárenských stolků byla náhle pracoviště pro střihače. Prostě z centra britské metropole, jinak vážné, tiché a truchlící, se stal najednou jeden velký hučící newsroom.

Příležitost, kterou si nemohli nechat ujít ani hoteliéři. A tak nasadili ceny.

Hotelové pokoje vystřelily z průměrných sto devadesáti pěti liber na tři sta pět liber za noc, jak s odstupem spočítala agentura Reuters. K pronájmu byl také každý sebemenší kousek střechy či balkonu. Kdokoli vlastnil byt nebo kancelář s výhledem na město, se rázem ocitl na novinářském realitním trhu. Takové prostory teď byly v kurzu. Protože přesně tohle televize potřebovaly pro kontinuální vysílání, místa se správným londýnským pozadím pro svoje přenosy.

K pronájmu najednou bylo vše. Nejen hotelové terasy nebo byty s balkony. Ale třeba i střechy kostelů. Vše za náležitý poplatek. Za ceny začínající na tisícovce liber za jeden den natáčení.

Jak jsme záhy sami zjistili, k pronájmu byli najednou i hosté zvaní do vysílání.

Poptávka po každém, kdo kdy napsal knihu o královně, znal královské zákulisí, byl někdy v paláci, pohovořil s tím či oním monarchou, nebo o sobě prostě jen prohlašoval, že je „znalec monarchie“, vystřelila nahoru. A bez náležitého honoráře znalci odmítali vyprávět, popisovat, rozebírat, vzpomínat a komentovat.

„Kolik je za rozhovor?“ Otázka, kterou jsem při žádosti o rozhovor od té doby slyšel často.

Cena mezi zahraničními novináři za krátký televizní rozhovor před kamerou se poměrně rychle ustálila na stovce liber za několik minut. Někteří „znalci“ se dokonce sami vydávali do „terénu“. Kolem paláců obcházeli novináře a ukazovali jim svoje knihy. A doufali, že se na ně usměje štěstí.

Přesto byla po znalcích velká mediální poptávka. Překvapilo mě to. Jako veřejnoprávní novináři jsme za rozhovory neplatili.

Ale brzy jsem pochopil, že v Británii je to praxe naopak naprosto běžná. Prostě jednou člověk něčeho dosáhne, něčím se proslaví nebo třeba o tom i něco napíše, a tak si přece zaslouží honorář.

Na odměnu se nás zklamaně ptal třeba bývalý spolužák prince Charlese z vysoké školy, se kterým jsme později točili ve Walesu. Nebo autoři všemožných knih o londýnském metru. O honorář si dokonce řekla místní centrála cestovního ruchu, když jsme natáčeli ve Skotsku.

Jednou, dlouho po pohřbu, jsme měli domluvený rozhovor s bývalým předsedou poslanecké sněmovny Johnem Bercowem. Přezdívalo se mu pan „Klid!“. Proslavilo ho totiž časté a velmi hlasité volání „Order!“ během zasedání britského parlamentu. Na rozhovor s ním jsem se opravdu těšil. Byl jednou z důležitých postav politické scény, především brexitu. Vláda mu vyčítala, že se nedrží staleté tradice. Tedy že není nestranný a nezaujatý, když příliš často a příliš nahlas okřikuje slovné poslance ve sněmovně.

Nejdřív se zdálo, že s rozhovorem je vše na dobré cestě.

Než ovšem politik Bercow zjistil, že se na něj chystáme s kamerou.

„Rozhovor pro televizi jen za náležitou odměnu,“ zněl vzkaz z jeho kanceláře, který přípravy na debatu definitivně utnul.

Bohužel pro nás.

Platilo, že my neplatíme.

Stabilita, scénáře a tradice

Ta všemožná nutná povolení musejí být součástí místních staletých tradic.

Jinak si to neumím vysvětlit.

Když totiž přijde na tradice, Brit nezná bratra. Nic neponechávají náhodě. Především nic, co se týče monarchie. Všechno musí šlapat. Všechno musí být dopředu naplánované. Hodinový strojek. Slouží k tomu přesně opracované scénáře a dopodrobna narýsované plány – dle staletých tradic.